

การสร้างสรรค์ผลงานข้าวของแผ่นดินโดยใช้ศิลปะสื่อประสม*

THE CREATION RICE OF LAND BY USED IN MIXED MEDIA ARTS

ปัทมา โฆษิตเกษม

Pattima Khositkhaseam

วิทยาลัยช่างศิลปสุพรรณบุรี

Suphanburi College of Fine Art, Thailand

สุจิน สังกวาลย์มณีเนตร

Sujin Sangwanmaneeenet

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Buriram Rajabhat University, Thailand

E-mail: pattiyaya07@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลการทำนาของชาวนา สร้างสรรค์และเผยแพร่ผลงานศิลปะบนพื้นที่ทำนา ตำบลสวายจิก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อให้สังคมเห็นคุณค่าของชาวนาจังหวัดบุรีรัมย์ และชาวนาทุกท้องถิ่นของไทย งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับการทำนาของชาวนา วิถีชีวิตของชาวนาไทย และทฤษฎีศิลปะร่วมสมัย ในรูปแบบของประติมากรรมเมล็ดข้าว โดยการใช้สื่อประสมจากวัสดุท้องถิ่นที่ชุมชนมีส่วนร่วม แสดงในกระบวนการศิลปะจัดวาง ขนาดแปรเปลี่ยนตามความเหมาะสมของพื้นที่บนนาข้าว โดยจัดวางไว้ที่นาของชาวนา บ้านสวายจิก จังหวัดบุรีรัมย์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยพรรณนาจากข้อมูลเอกสารและแนวคิดสุนทรียศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ปรากฏการณ์ทางสังคมตำบลสวายจิก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมมีสภาพแวดล้อมและทำนาเพื่อเลี้ยงชีพ วิถีชาวนาเป็นแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อที่เชื่อมความผูกพันของชาวนาไว้อย่างเหนียวแน่น ข้าวที่ปลูกจากพื้นนาจังหวัดบุรีรัมย์ มีความพิเศษที่แตกต่างจากที่นาอื่น ๆ เนื่องจากพื้นนาเกิดจากการทับถมของภูเขาไฟมาก่อนหลายพันปี เมื่อลาวาเหล่านั้นผุสลายจึงเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีแร่ธาตุอาหารสำคัญทำให้ข้าวเจริญเติบโตได้ผลดี มนุษยชนทั่วโลกบริโภคข้าวเพื่อเป็นอาหาร และชาวนาปลูกข้าวเพื่อเลี้ยงชีพ งานสร้างสรรค์ข้าวของแผ่นดินสะท้อนจากแนวความคิด และแสดงออกแก่สาธารณะให้เห็นคุณค่าของชาวนาที่มีพระคุณต่อมนุษยชนทั่วโลก ใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสมัยใหม่ที่มีผู้ชม ชุมชน เป็นส่วนทำให้ผลงานสมบูรณ์โดยผู้สร้างสรรค์พัฒนาให้เกิดความหลากหลายอย่างอิสระ

* Received 1 July 2020; Revised 19 December 2020; Accepted 20 December 2020

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น, การจัดวางงานศิลปะบนพื้นที่ทำนา, การสร้างสรรค์ศิลปะสื่อประสม

Abstract

The Objectives of this research article were to study the farmers's farming information, creative and disseminating art works on the rice fields in Sawaichik Subdistrict, Buriram Province. And for the society to see the value of Buriram farmers and all local farmers in Thailand. This qualitative research and used tool collecting data in documents about the farmer's farming, Thai farmer's way of life, Theories of contemporary art. This research creating work of artis Rice of Land by using the creative process of seed sculpture Rice mixed media techniques. And installation arts exhibition, from locally available materials and with the participation of the community. The size changes according to the suitability of the area on the rice fields in Sawaichik Subdistrict, Mueang District, Buriram Province. Data was analyzed descriptive using results from processing of documents and the Aesthetic concept. The findings of the research revealed the following a rural social phenomenon in Sawaichik Subdistrict, Mueang District, Buriram Province. Overall, the environment and farming for living Farmer's way of life is a learning center for arts, culture and traditions. Faith that firmly connects farmers' ties. The rice grown from rice fields in Buriram province has special characteristics that are different from other rice fields. Because the rice fields are caused by volcanic deposits before thousands years ago. When lava decays a fertile soil. There are important nutrient minerals that make rice grow well. Human beings around the world consume rice as food And the farmers are growing for living. The creation Rice of Land is reflected in the concept and expressing to the public the value of the farmers with grace to human begins around the world. This creative work is a way to create modern art with a community audience as part of the complete work. By the creator to develop variety continuous independently.

Keywords: Local Arts and Culture, Installation Arts on The Rice Fields, The Creation by Mixedmedia Arts

บทนำ

หลักฐานทางโบราณคดีพบว่า คนไทยปลูกข้าวมาไม่น้อยกว่า 5,500 ปีมาแล้ว (ชิน อยู่ดี, 2531) คนไทยและคนส่วนใหญ่ของทวีปเอเชียใต้บริโภคข้าวเป็นอาหารหลักและมีชีวิตผูกพันกับข้าว ข้าวเป็นบ่อเกิดของพฤติกรรมที่มีวิวัฒนาการในกระบวนการทำนา การเกี่ยวข้าว ระบบความเชื่อ พิธีกรรมต่าง ๆ ที่เชื่อว่าจะส่งผลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ มีการบวงสรวงบูชา อ้อนวอนเทพเจ้าเกี่ยวกับพืชพรรณธัญญาหารและดิน น้ำ ลมไฟ ตลอดจนธรรมชาติอื่น ๆ จากความเชื่อว่าจะได้อาหารอันอุดมสมบูรณ์แก่มนุษย์ ข้าวเป็นพืชที่สำคัญที่สุดของประเทศ ไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันระดับครอบครัวคนไทยส่วนใหญ่อาศัยรายได้จากข้าวมาเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในครัวเรือน ครอบครัวใดได้ข้าวมาก ถือว่ามีฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคงระดับประเทศ รัฐบาลอาศัยรายได้หลักจากข้าวมาใช้จ่ายในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ ซึ่งบางครั้งก็ใช้ข้าวแลกกับสินค้าอื่น ๆ โดยตรงจากประเทศอื่น สังคมไทยตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้าว และสิ่งที่เกี่ยวเนื่องกับข้าว เช่น ในอดีตการกำหนดโครงสร้างและหน้าที่เกี่ยวกับการปกครอง ต้องอาศัยเรื่องราวของข้าวและนาเป็นเกณฑ์ ปัจจุบันแม้ว่าลักษณะดังกล่าวจะเปลี่ยนแปลงไปแล้ว แต่ข้าวก็ยังคงมีความสำคัญ ยิ่งทางการเมืองการปกครองจะเห็นได้ว่าข้าวได้กลายเป็นพืชเงื่อนไขทางการเมืองที่เป็นดัชนีวัดความมั่นคงของรัฐบาลได้เป็นอย่างดี ข้าวเป็นบ่อเกิดและเป็นเสาหลักวัฒนธรรมให้เกิดขึ้น ตั้งอยู่และวิวัฒนาการสืบมา ปัจจุบันสามารถกล่าวได้ว่า เรื่องราวที่เกี่ยวกับข้าวและการทำนาเป็นเรื่องราวที่ผูกพันกับวิถีชีวิตคนไทยมานานกว่าเรื่องราวด้านอื่น ๆ จนกลายเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างสรรค์แบบแผนพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนไทย (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2550)

ชาวนาได้วิวัฒนาการปรับเปลี่ยนการทำนาเพื่อให้ได้ผลผลิตข้าวที่เพียงพอต่อการดำรงชีพ จากผลกระทบทางสังคมที่เปลี่ยนแปลง ชาวนาภาคอีสานทบทวนและหาแนวทางในการทำนาในรูปแบบที่เหมาะสม ข้าวจึงเป็นบ่อเกิดภูมิปัญญาชาวนาไทยที่ใช้เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาการทำนา โดยผู้นำชาวนาในจังหวัดต่าง ๆ ได้แก่ สุรินทร์ อุบลราชธานี บุรีรัมย์ และขอนแก่น เป็นต้น ได้คิดวิธีแก้ไขปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำทำนาคด้วยวิธีการต่าง ๆ ในแต่ละจังหวัดได้สำเร็จ ภูมิปัญญาชาวนาที่เรียกว่า “การทำนาไร่นาสวนผสม” นับเป็นแนวทางที่มีการยอมรับและถ่ายทอดต่อ ๆ กันมากในสังคมชาวนาไทย (Phongphit and Bennoun, 1988) และข้าวยังเป็นพืชเศรษฐกิจของไทยที่สร้างรายได้หลักของประเทศโดยรัฐบาลนำส่งออกข้าวเป็นอันดับ 1 ของโลก ตั้งแต่ปี 2524 ถึงปี พ.ศ. 2551 ปริมาณการส่งออกข้าวของไทยทำสถิติสูงถึง 10.216 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่าประมาณ 203,219 ล้านบาท ประเทศไทยมีข้าวเปลือกหลากหลายชนิดพันธุ์ โดยมีข้าวหอมมะลิ เป็นพันธุ์ข้าวที่ดีที่สุดในโลก ปัจจุบันไทยส่งออกข้าวเป็นลำดับ 2 ของโลกรองจากประเทศอินเดีย (สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย, 2561) นับได้ว่าไทยเป็นแหล่งสำคัญในการผลิตข้าวของโลก การทำนามาอย่างต่อเนื่องส่งผลให้เป็นแหล่งศิลปวัฒนธรรมในสังคมไทย ในปี พ.ศ. 2503 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรมินทรมหาภูมิ

พล อุดมเดชบรมนาถบพิตร ในหลวงรัชกาลที่ 9 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ฟื้นฟูพระราชพิธีมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญเพื่อความเป็นสิริมงคลและบำรุงขวัญเกษตรกร รวมทั้งทำให้ชาวต่างประเทศได้เห็นวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของคนไทยด้วย ในสังคมไทยมีความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณและเทพผู้คุ้มครองนาข้าวคือ พระแม่โพสพ จึงเป็นที่มาวิถีชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทยมา ตั้งแต่โบราณตลอดมาจนถึงปัจจุบันมีการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับข้าว เพราะเชื่อว่าข้าวเป็นสิ่งที่มียุญคุณ มีจิตวิญญาณพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวมักจะมีลักษณะร่วมกันระหว่างความเชื่อทางศาสนา (ศิริพรรณ สุทธิพันธ์, 2560)

ข้าวของชาวนาจังหวัดบุรีรัมย์ มีความโดดเด่นจากการทำนาเป็นอาชีพหลักมายาวนาน โดยนาข้าวของชาวนาบุรีรัมย์เป็นพื้นที่ภูเขาไฟมาก่อน เมื่อลาวาไหลลงจึงเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์โดยธรรมชาติ มีแร่ธาตุที่สำคัญที่พืชต้องการเป็นจำนวนมาก ประกอบกับพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์มีแหล่งน้ำกระจายอยู่ทั่วไป ที่สำคัญได้แก่ แม่น้ำมูล แม่น้ำชี ชาวนบุรีรัมย์ประกอบอาชีพทำนาแหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ อำเภอประโคนชัย พุทไธสง อำเภอกุฉินารายณ์ และอำเภอนางรอง (สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์, 2562) สำหรับพื้นที่ในเขตตำบลสวายจิก อำเภอเมืองเป็นพื้นที่ทำนาที่สำคัญของชาวนบุรีรัมย์ มีพื้นที่ตั้งอยู่ใกล้บริเวณของร่องรอยภูเขาไฟหรือเขากระโดงมีสภาพการทับถมของภูเขาไฟมาหลายพันปี (สรเชต วรรณวิชัย, 2544) พื้นที่แห่งนี้สามารถผลิตบริโภคและส่งขายพันธุ์ข้าวที่ได้รับความนิยม ได้แก่ พันธุ์ข้าวหอมมะลิและข้าวพันธุ์ปิ่นแก้ว

ศิลปะนั้นมีคุณค่าต่อมนุษยชาติโดยมีความสำคัญต่อการศึกษาในฐานะที่เป็นการแสดงออกด้านหนึ่งทางพฤติกรรมมนุษย์เป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์และพัฒนาสังคมได้ ในบทบาทสถาบันทางสังคมศิลปะจะเป็นส่วนสำคัญสำหรับสนองความต้องการของมนุษย์และพัฒนาอารมณ์สุนทรีย์ (Aesthetic sentiments) ทำให้มนุษย์มีความสุข คลายความเครียดและกระตุ้นพลังในการทำงาน สร้างความสมดุลระหว่างงานกับการใช้เวลาว่าง (ยศ สันตสมบัติ, 2544) การสร้างศิลปะจากประสบการณ์สภาพสังคม ประเพณี วัฒนธรรมอย่างสมดุล ส่งผลให้ผู้ชมเกิดการรับรู้ด้วยความพึงพอใจ และผลแห่งการสร้างสรรคนี้ จะเกิดประโยชน์แก่มนุษย์ในสังคม (วนิดา ขำเขียว, 2543) ในงานวิจัยนี้ใช้วิธีศิลปะสื่อประสมตามรูปแบบของงานศิลปะร่วมสมัย สื่อประสม เป็นกระบวนการวิธีการทางทัศนศิลป์หลาย ๆแขนงมาผสมผสานทำให้เกิดผลงานที่อยู่ในชั้นเดียวกันเน้นหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ วัสดุที่ใช้ในการสร้างผลงานสื่อประสมนั้นได้มาจากวัสดุธรรมชาติ เช่น วัสดุจากพืช สัตว์และวัสดุสังเคราะห์ เช่น กระดาษ ลวด โลหะ เป็นต้น (สุธี คุณาวิชยานนท์, 2561) ผลงานสะท้อนถึงอาชีพชาวนาเพื่อให้ผู้ชมชาวนบุรีรัมย์และผู้สนใจรับรู้และเกิดความประทับใจ ภาคภูมิใจในวัฒนธรรมชาวนาอันเป็นมรดกท้องถิ่นของชุมชนที่มีคุณค่าแก่คนทั้งโลก

ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยได้ใช้ชีวิตเติบโตและสืบทอดวัฒนธรรมจากบรรพบุรุษจนปัจจุบัน จึงได้สร้างสรรค์ผลงานตามบริบทสังคมชาวนารูปแบบศิลปะร่วมสมัย ในรูปแบบ

การจัดวางกระบวนการสื่อประสม และแนวคิดด้านสุนทรียศาสตร์ ชื่อ ข้าวของแผ่นดิน เพื่อเป็นการสะท้อนอาชีพหลักที่หล่อเลี้ยงชีวิตคนไทยอีสาน เป็นการจัดแสดงเชิงสัญลักษณ์เพื่อสื่อให้ความหมายที่บอกเรื่องราวของชาวนา เรื่องราวของชีวิตในสังคม และให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในงานสร้างสรรค์ด้วย งานศิลปะประกอบด้วยสุนทรียศาสตร์ทั้งหลายของมนุษย์ เป็นการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาของคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่เพื่อให้ภาพของชาวนา ผลผลิตของชาวนาได้เผยแพร่ไปอย่างกว้างขวาง โดยงานสร้างสรรค์นี้เกิดจากความร่วมมือของสถาบันการศึกษา ครูศิลปะ ช่าง และชาวนา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับข้าว การทำนา ของชาวนาไทย
2. เพื่อเป็นแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปวัฒนธรรมตามอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สะท้อนถึงผลิตผลของชาวนาในรูปแบบการจัดวางบนพื้นที่ทำนา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นความร่วมมือระหว่าง สถานศึกษาศิลปะ ครูศิลปะ นักศึกษา และชุมชน เพื่อสร้างสรรค์งานจากศิลปวัฒนธรรมไทย ชุด ข้าวของแผ่นดิน มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชาวนา การทำนาไทยในสังคมไทยปัจจุบัน
2. ศึกษาข้อมูลศิลปะเทคนิคสื่อผสม ในกระบวนการศิลปะจัดวางและแนวคิดสุนทรียศาสตร์
3. ดำเนินการเพื่อสร้างสรรค์ผลงาน โดยนำข้อมูลจากผลการศึกษามาสร้างประติมากรรมเมล็ดข้าวเทคนิคสื่อผสม โดยต้องการให้ผลงานมีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ จึงได้กำหนดโครงสร้างของเมล็ดข้าวที่จะสอดคล้องกับพื้นที่ทำนาหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว ให้ข้าวมีขนาดรูปทรงที่เหมาะสม โดยการกำหนดจากการสร้างผลงานในชุด ข้าวของแผ่นดิน การวิเคราะห์โดยใช้เมล็ดข้าวของจังหวัดบุรีรัมย์ พันธุ์ข้าวเจ้าหอมมะลิ การนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลรูปทรง และขนาดเมล็ดข้าวของจังหวัดบุรีรัมย์แล้ว สังเคราะห์เป็นแบบร่างอย่างง่าย เพื่อให้งานมีเรื่องราวสอดคล้องกับแนวคิด การดำเนินร่างเมล็ดข้าว การออกแบบการจัดวางรูปแบบต่าง ๆ วิเคราะห์รูปทรงเมล็ดพันธุ์หอมมะลิที่เป็นผลผลิตของชาวนา ที่ได้จากการเข้าไปศึกษาข้อมูลข้าวจากชาวนาบ้านและท่าข้าว จังหวัดบุรีรัมย์
4. จัดเตรียมวัสดุประกอบผลงานสร้างสรรค์จากท้องถิ่น ได้แก่ เหล็ก ปูน ลวด แกสบ และดินเหนียว
5. ร่วมมือกันระหว่างผู้วิจัย ช่าง ศิลปิน อาจารย์ นักศึกษา และชาวนาเพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจัดวาง ประติมากรรม ข้าวของแผ่นดิน ขนาด 1.20x30x30 เมตร

6. จัดแสดงผลงานบนพื้นที่นาข้าว บ้านสวายจิก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อเผยแพร่ผลผลิตของชาวนา

ขอบเขตเนื้อหา ข้อมูลจากวรรณกรรมและเอกสาร บทความ สื่ออินเทอร์เน็ตเกี่ยวกับข้าวหรือผลผลิตของชาวนา ข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะวิธีการสื่อผสมในกระบวนการศิลปะจัดวาง ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการทำนาชาวนาไทยและชาวนาจังหวัดบุรีรัมย์

ขอบเขตพื้นที่ พื้นที่ทำงาน บ้านสวายจิก จังหวัดบุรีรัมย์

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลเกี่ยวกับข้าว การทำนา ของชาวนาไทย

ชาวนาจังหวัดบุรีรัมย์ พื้นที่ทำนาจังหวัดบุรีรัมย์เป็นแหล่งธรรมชาติที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของผิวโลก ลักษณะภูมิประเทศเมื่อร้อยปีก่อนเป็นป่าดงดิบมีสัตว์นานาชนิดอาศัยอยู่ มีภูเขาหลายลูกซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงเปลือกโลกบนทวีปเมื่อประมาณเก้าแสนถึงหนึ่งล้านปีมาแล้ว และเกิดการทะลักของลาวาขึ้นมาบนผิวโลกบนทวีปและเกิดการทะลักของลาวา ขึ้นมาบนผิวโลกกลายเป็นภูเขา บนยอดเขาจะเห็นสันฐานของช่องปะทุระเบิดชัดเจน ซึ่งเป็นภูเขาเกิดจากการทับถมของเศษหินจากใต้ผิวโลก อันเกิดจากแรงดันของก๊าซต่าง ๆ ที่แทรกอยู่ในหินหลอมละลาย หินหลอมละลายเหล่านี้มีอยู่มากมาย บางก้อนลอยน้ำได้ไม่จมเช่น หินโดยทั่วไปเนื่องจากมีโพรงอยู่ภายใน จากการสำรวจพบว่าภูเขาบางลูกในจังหวัดบุรีรัมย์เป็นภูเขาไฟที่ดับสนิทมากกว่าล้านปี นอกจากนี้จังหวัดบุรีรัมย์มีแหล่งหินศิลา สันนิษฐานว่าคงได้มีการตัดนำไปก่อสร้างปราสาทหินหลายแห่ง เช่น ปราสาทหินพนมรุ้ง ปราสาทหินเมืองต่ำ เป็นต้น จังหวัดบุรีรัมย์มีโบราณสถานมากกว่า 62 แห่ง เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรอนุรักษ์ไว้ตลอดไป จังหวัดมีเอกลักษณ์ตามลักษณะทางธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา หิน ซึ่งใช้ในการก่อสร้างปราสาท และหินชั้นดีได้ดินในการอุตสาหกรรมการก่อสร้าง นอกจากนี้ยังมีป่าไม้ที่มีค่า มีแม่น้ำมูล แม่น้ำสำคัญสายเดียวที่ใช้ในการเกษตรกรรมและแข่งเรือยาวอีสาน ไทยโคราช วัฒนธรรมการเล่น การกินอยู่ การแต่งกาย ในเรื่องการแต่งกาย ในเทศกาลชาวนาบุรีรัมย์นุ่งผ้าไหมชั้นดีทุกอำเภอ บุรีรัมย์ตั้งอยู่ในพื้นที่ภูเขาไฟมาก่อน เมื่อลาวาเหล่านั้นมอดลายจึงเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์โดยธรรมชาติ มีแร่ธาตุอาหารที่สำคัญที่พืชต้องการเป็นจำนวนมาก ประกอบกับพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์มีแหล่งน้ำกระจายอยู่ทั่วไป ที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำมูล แม่น้ำชี ลำน้ำรอง ลำปลายมาศ ลำจังหัน ห้วยตลาด แม่น้ำเหล่านี้ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวันตลอดจนการประกอบอาชีพโดยเฉพาะการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักของประชาชน จากการที่พื้นที่บุรีรัมย์มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งในด้านแร่ธาตุอาหารพืช แหล่งน้ำ และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ อีกจำนวนมาก จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนจากท้องถิ่นต่าง ๆ อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์เพิ่มขึ้น พื้นที่นาข้าวตั้งอยู่ที่บ้านสวายจิก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์มีพื้นที่ทำนาตั้งอยู่ตรงทางหลวง หมายเลข 226 จากจังหวัดนครราชสีมาผ่านทางอำเภอ

เฉลิมพระเกียรติจังหวัดนครราชสีมา อำเภอจักราช อำเภอห้วยแถลง สู่ จังหวัดบุรีรัมย์ที่อำเภอ ลำปลายมาศ อำเภอเมือง อำเภอกระสัง เข้าสู่เมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ด้านอาชีพ ชาว บุรีรัมย์ประมาณร้อยละ 87 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และปี พ.ศ. 2561 มีพื้นที่ทำนาจำนวน 3,444,131 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 53.38 และชาวสวายจิกได้ดำรงชีพหลักด้วยการทำนา

การประกอบอาชีพทำนาของชาวบุรีรัมย์มี 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การทำนาโดยการปรับ มาใช้เทคโนโลยีขั้นสูง และ 2) การทำนาโดยเกษตรอินทรีย์ การทำนาโดยการปรับมาใช้ เทคโนโลยีขั้นสูงนั้น ชาวนามีการปรับตัวเพื่อใช้เทคโนโลยีมีผลกระทบให้การดำเนินกิจกรรม ทางเกษตร ได้แก่ การเกี่ยวข้าว การสีข้าวที่มีความสะดวกรวดเร็ว ลดปัญหาการขาด แรงงานทำให้การทำนาได้ตามฤดูกาล มีผลผลิตเพิ่มขึ้น และชาวนาปรับเปลี่ยนการทำนา มาปลูกพืชอื่น ๆ เพิ่มรายได้หลังฤดูเก็บเกี่ยวซึ่งเป็นการมุ่งเป้าหมายที่การสร้างรายได้ และลงทุน ในการสร้างผลผลิต เป็นสาเหตุที่ชาวนาจำนวนมากได้แข่งขันกันและละเลยเรื่องการช่วยเหลือ เกื้อกูลดังที่เคยสืบทอดมาอย่างยาวนาน ชาวนากลุ่มนี้ จะมีความยึดหยุ่นและไม่ยึดติดพื้นที่หรือ อาชีพใด มีการสนองตอบต่อระบบเศรษฐกิจทุนนิยม อีกด้านคือชาวนาได้เปลี่ยนมาใช้เกษตร อินทรีย์ ทำนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากระบบทุนนิยมทำให้สภาพแวดล้อม เสื่อมโทรม ผลของการใช้ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง และส่งผลต่อสุขภาพของชาวนา ระบบนิเวศถูก ทำลาย ส่วนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นถูกละเลย ชาวนาจึงหันมาใช้หลักคิดการพึ่งตนเอง โดยการทำการเกษตรอินทรีย์ ส่งผลให้ชาวบ้านพึ่งตนเองและใช้ชีวิตที่เกิดความสมดุลและ สอดคล้องกับธรรมชาติตามกระแสการพัฒนาที่ยั่งยืน การใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น จึงเป็นแนวทางที่ชาวนาให้ความสำคัญ การศึกษาการทำนาของชาวนา บุรีรัมย์พบว่า มีความ เกี่ยวข้องกับการทำมาหากินเลี้ยงชีพ มีการจัดพิธีกรรมข้าวต่อเนื่องกันตลอดปี ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน พิธีกรรมของสังคมชาวนาจังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ช่วงก่อนการเพาะปลูก เพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และบรรพบุรุษให้ได้ผลผลิต ข้าวที่สมบูรณ์ มีน้ำฝนเพียงพอต่อการเพาะปลูก ได้แก่ พิธีไหว้เจ้าที่เจ้าทาง ทำบุญอุทิศผลบุญ แก่บรรพบุรุษ

1.2 ช่วงเพาะปลูก เพื่อบวงสรวงต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ขอให้การเพาะปลูกข้าว ดำเนินไปได้ด้วยดี ปราศจากอุปสรรคต่าง ๆ ได้แก่ พิธีแรกไถนา พิธีโยนกกล้า

1.3 ช่วงการบำรุงรักษา เพื่อให้ข้าวงอกงามปลอดภัยจากสัตว์ต่าง ๆ ได้แก่ พิธีไหว้แม่โพสพ พิธีไล่สัตว์ที่ก่อวนต้นข้าว

1.4 ช่วงการเก็บเกี่ยวผลผลิต เพื่อแสดงความกตัญญูต่อข้าว ได้แก่ พิธีรวข้าว พิธีแรกเกี่ยวข้าว พิธีเชิญข้าวขวัญ พิธีขนข้าวขึ้นยุ้ง

2. แนวทางการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปวัฒนธรรมตามอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สะท้อนถึงผลิตผลของชาวนาในรูปแบบการจัดวางบนพื้นที่ทำนา

ข้าวในงานสร้างสรรค์ ปัจจุบันงานสร้างสรรค์ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากข้าวและแสดงออกเพื่อสะท้อนถึงวิถีชีวิตในวัฒนธรรมการทำนาของชาวนาไทยด้วยแรงบันดาลใจและตระหนักถึงคุณค่าของอาชีพดั้งเดิมของบรรพบุรุษ แนวคิดด้านสุนทรียศาสตร์และมีดุลยภาพด้วยการเสนอในรูปแบบของงานศิลปะร่วมสมัย ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการสร้างสรรค์ตามบริบทสังคมชาวนาจากแนวคิดสุนทรียศาสตร์ คือ สิ่งที่ทำงานศิลปะและธรรมชาติสำแดงความสุนทรียภาพออกมา ให้ความรู้สึกพึงพอใจ มีความแปลกหูแปลกตา ความสละสลวย น่าดูน่าชม หรือความงามในจินตนาการ เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เป็นความรู้สึกปลื้มซึ่งของผู้ปฏิบัติงานสร้างสรรค์ สร้างทัศนคติที่ดีและความรู้สึกของบุคคลต่องานสร้างสรรค์จะสื่อด้วยรูปแบบของงานร่วมสมัย มีองค์ประกอบด้านสุนทรียศาสตร์หรือทัศนธาตุเป็นสื่อสุนทรียภาพประกอบกันเพื่อสื่อความหมายตามแนวความคิด ประกอบด้วย เส้น โครงสร้าง รูปทรง สี น้ำหนัก พื้นที่ว่าง ให้เกิดความงามในศิลปะหรือเป็นความพอใจต่อผู้ชมเมื่อได้เห็น

ข้าวของแผ่นดิน การสื่อเชิงสัญลักษณ์เพื่อแสดงออกถึงวัฒนธรรม วิถีชีวิต และความเชื่อ ชาวนากับผลิตข้าวซึ่งเลี้ยงชีพคนทั้งโลก ให้ความสำคัญของพลังจากน้ำพักน้ำแรงของชาวนาอีสาน และมีบทบาทสำคัญทั้งทางวัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิต ส่งเสริมทางเศรษฐกิจโดยเป็นแหล่งสำคัญบ่อเกิดของข้าวในโลกใบนี้ที่ทุกส่วนของโลกบริโภคข้าวจากไทย การสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์แบบศิลปะสื่อผสม ด้วยการใช้กรรมวิธี การผูก การมัด และการฉาบด้วยวัสดุที่มีในท้องถิ่นและวัสดุสำเร็จรูปแทนสัญลักษณ์ตามแนวความคิด มีรูปทรงและวัสดุจากวัสดุแต่ละชิ้น มีความหมายทางกายภาพและสัญลักษณ์จากเครื่องมือ โดยสื่อประสมประกอบด้วย วัสดุที่มีในท้องถิ่น เพื่อสะท้อนภาพการทำนา การสร้างคุณค่าของงานแสดงหน้าที่ตามแนวความคิดของผู้สร้างสรรค์ ดังนี้

เมล็ดข้าว สัญลักษณ์ ข้าว เป็นตัวแทนชาวนาที่เสียเหงื่อแรงกายในการทำงานหนักเพื่อให้ได้เลี้ยงชีพมนุษยชาติ

โครงเหล็ก สัญลักษณ์ เป็นตัวแทนบรรพบุรุษชาวนาเพศชาย พ่อ, ตา, ปู่ แสดงถึงผู้นำที่ยิ่งใหญ่ มีพลัง แข็งแรง หนักแน่นและอดทน

ลวด สัญลักษณ์ เป็นตัวแทนบรรพบุรุษชาวนาเพศหญิง แม่, ยาย, ย่า ให้ความหมายแทนความอ่อนโยนแต่มีพลังโดยใช้สำหรับยัด ฟัน ผูก และมัดโครงเหล็กไว้ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ตะแกรง สัญลักษณ์ เป็นตัวแทนมวลมนุษยชนผู้สืบต่อจากบรรพบุรุษ แทนความรักความห่วงหาปรารถนาหลาย ๆ ห่วงที่เชื่อมโยงสัมพันธ์ของบรรพบุรุษชาวนาแตกกระจายแต่มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น

ปูน สัญลักษณ์ เป็นตัวแทนสังคมและวัฒนธรรมข้าวที่เป็นกรอบให้วิถีชีวิต
ชาวนามีความทรงจำและสืบสานรุ่นสู่รุ่น

ทัศนธาตุ

รูปทรง (Form) ใช้รูปทรงจริงจากเมล็ดข้าวบุรีรัมย์เป็นต้นแบบสอดคล้องตาม
แนวความคิดของผู้สร้างสรรค์ และใช้สัญลักษณ์ผลงาน ข้าวของแผ่นดิน

สี (Color) ใช้สีที่เกิดจากวัสดุจริง โดยโทนสีส่วนใหญ่จะเป็นสีของปูนที่ฉาบ
โครงเหล็กที่ห่อหุ้มด้วยตะแกรงเป็นเมล็ดข้าว ผลิผลของชาวนา

พื้นผิว (Textures) สร้างขึ้นด้วยวิธีการผูกมัด ฉาบด้วยวัสดุโครงเหล็ก ลวด
ตะแกรง แกลบ ปูนตามท้องถิ่น ลักษณะพื้นผิวจะขรุขระ

น้ำหนัก (Volume) น้ำหนักภายในผลงานเกิดจากการผูกมัด ฉาบยัดวัสดุจน
เกิดการทับซ้อนและเกิดน้ำหนักที่สามารถทรงตัว ตั้งหรือจัดวางโดยไม่ต้องมีวัสดุอื่นใดประกอบ

พื้นที่ว่าง (Space) ผลงานแต่ละชิ้นให้มีระยะห่างกันเพื่อความงดงามลงตัว
เป็นเอกภาพ (Unity) และต้องการแสดงถึงช่วงระยะเวลาการทำนาและการรอผลผลิตข้าว
สอดคล้องกับแนวความคิด การมีส่วนร่วม (Participation) ความร่วมมือกันระหว่างช่าง นักศึกษา
ศิลปิน ครูศิลปะ ชาวบ้านในชุมชน การให้ผู้ชมเป็นผู้สร้างสรรค์ร่วม เพื่อให้ผลงานมีความ
สมบูรณ์เป็นข้าวของแผ่นดิน

ภาพที่ 1 นักศึกษากำลังดำเนินการขนย้ายสื่อประสมเพื่อเตรียมงานสร้างสรรค์

ข้าวของแผ่นดินได้เริ่มดำเนินการที่บ้านสวายจิก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ในเดือน
กรกฎาคม - กันยายน พ.ศ. 2561 การสร้างสรรค์ผลงานจากความร่วมมือของช่าง นักศึกษา

ศิลปิน ครูศิลปะ และชาวบ้านในชุมชนด้วยความสมัครใจ โดยใช้หลักการองค์ประกอบศิลป์และแนวคิดสุนทรียศาสตร์จนสำเร็จลุล่วง และเตรียมพร้อมขนย้ายไปจัดวางบนพื้นที่นาใกล้หมู่บ้าน

อภิปรายผล

ชาวนาในสังคมไทย ชาวนาเป็นผู้ผลิตอาหารให้แก่คนทั้งโลกมาอย่างยาวนาน สิ่งที่ต้องควบคู่กับการประกอบอาชีพทำนาคือความเชื่อร่วมกันเกี่ยวกับพิธีกรรมในการทำนา จึงทำให้เป็นบ่อเกิดวัฒนธรรมชาวนา ด้วยการทำพิธีตามความเชื่อตามลำดับขั้นตอนของการทำนา เพื่อให้ได้ผลผลิตข้าวที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการดำรงชีพ ความเชื่อของชาวนาทำให้มีการรับช่วงเพื่อสืบทอดจากรุ่นบรรพบุรุษถึงปัจจุบัน ความเชื่อของชาวนาในทุกภูมิภาคของสังคมไทยนั้น จะมีความแตกต่างกันบ้างตามลักษณะภูมิภาค แต่มีความเชื่อและการบูชาเทพเจ้าแห่งข้าวเหมือนกันได้แก่ การบูชาเจ้าแม่โพสพ ชาวนาอีสานมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวพุทธ สอดคล้องกับ ศิริพรรณ สุทธินนท์ กล่าวว่า ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับเกษตรหรือทำนาปลูกข้าว แต่ไม่ใช้การทำนาในเขตชลประทาน ส่วนมากเป็นนาที่ต้องอาศัยน้ำฝน วงจรชีวิตของข้าวสัมพันธ์กับพิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อเป็นส่วนใหญ่ตั้งแต่แรกปลูกจนถึงเก็บเกี่ยว ปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลง (ศิริพรรณ สุทธินนท์, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับ กนกพร รัตนสุธีระกุล ได้กล่าวว่า ชาวนามีวิธีการเปลี่ยนแปลงในการประกอบอาชีพ ใน 2 ลักษณะได้แก่ 1) การทำนาโดยการปรับมาใช้เทคโนโลยีขั้นสูง และ 2) การทำนาโดยเกษตรอินทรีย์ (กนกพร รัตนสุธีระกุล, 2557)

การสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะ สามารถใช้เทคนิควิธีการที่สอดคล้องกับแนวความคิดอย่างอิสระ ส่งผลให้ได้ผลงานที่มีกระบวนการที่แตกต่างจากปรากฏการณ์ทางศิลปะแบบเดิมในงานสร้างสรรค์ประติมากรรมเมล็ดข้าวได้ใช้วัสดุจากท้องถิ่นที่สามารถหาได้ทั่วไปประกอบด้วย เหล็ก ลวด ตะแกรง ดินเหนียว แกลบ และปูนฉาบให้เกิดความแข็งแรง และหลักการทางศิลปะเพื่อให้งานออกมาเป็นรูปทรงตามแนวคิด รวมถึงการร่วมมือระหว่างช่างนักศึกษา ศิลปิน ชุมชนจึงเป็นขั้นกระบวนการที่สำคัญ เมื่อนำไปจัดวางในพื้นที่นาข้าวบ้านสวายจิก ทำให้งานมีความน่าสนใจและให้ความหมายสอดคล้องกับแนวคิดเนื่องจากผลงานสร้างสรรค์กับพื้นที่จัดวางมีความสัมพันธ์ที่ชาวบ้านเข้าใจและได้รับความสนใจเป็นอย่างดีในงานสร้างสรรค์เกี่ยวกับข้าวของชาวนาไทยอันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ สรา สุขการณ ที่ใช้กระบวนการสร้างสรรค์รูปทรงของเมล็ดข้าวเป็นสัญลักษณ์แทนอารมณ์ความผูกพัน และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีผลต่อผู้สร้างสรรค์ผ่านเทคนิคสื่อผสมในกระบวนการรูปแบบ ศิลปะจัดวาง (สรา สุขการณ, 2556) และสอดคล้องกับแนวคิดของ วิจิตร อภิชาติเกรียงไกร โดยได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะในรูปแบบโครงการศิลปะเพื่อสาธารณะโดยการเลือกสรรพื้นที่โดยเฉพาะ (Site - Specific) ให้เกิดสุนทรีย์ในวิถีวัฒนธรรมข้าวไทย โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม (วิจิตร อภิชาติเกรียงไกร, 2560)

ข้าวของแผ่นดิน ได้ถูกจัดวางบนพื้นที่นาข้าว ในช่วงเวลาหลังเก็บเกี่ยว วันที่ 1 มีนาคม - 31 มีนาคม พ.ศ. 2562 บนพื้นที่นาหลังการเก็บเกี่ยว บ้านสวายจิก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยผู้ชมได้รับความสุนทรีย์จากการร่วมงานสร้างสรรค์และจัดแสดงบนพื้นที่นา สอดคล้องตามแนวคิด ในการสร้างสรรคงานศิลปะตามหลักสุนทรียศาสตร์ของ (กำจร สุนทรพงษ์ศรี, 2559) และ (ชุต นิมเสมอ, 2553) โดยมีผลการวิเคราะห์ทัศนธาตุ ได้แก่ รูปทรง สี พื้นผิว น้ำหนัก พื้นที่ว่าง และผู้ชมทุกด้านมีความเหมาะสมและสะท้อนตามแนวคิดของงาน สร้างสรรค์อย่างสมดุล งานสร้างสรรค์สะท้อนถึงอาชีพหลักที่หล่อเลี้ยงชีวิตคนไทยภาคอีสาน เป็นเชิงสัญลักษณ์เพื่อสื่อให้มีความหมายที่บอกเรื่องราวของชาวนา เรื่องราวของชีวิตในสังคมที่มีคุณค่าต่อมนุษยชาติ

ภาพที่ 2 การจัดผลงานศิลปะข้าวของแผ่นดิน

บนพื้นที่นาข้าว ตำบลสวายจิก อำเภอเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ งานสร้างสรรค์ข้าวของแผ่นดินในรูปแบบศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดแสดงให้ผู้ชมได้รับรู้เรื่องข้าวและวิถีชาวนาอย่างมีสุนทรีย์ตามกระบวนการศิลปะการจัดวาง ชาวนาในชุมชนสามารถถ่ายทอดเรื่องข้าวและการทำนาแก่ผู้สนใจจากภายนอกได้ดี และพื้นที่น่ายังเป็นปัจจัยเอื้อให้ผู้ชม ชาวนาและผู้สร้างสรรค์สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างอิสระเกิดความประทับใจและมีความสุขเมื่อได้ชมผลงาน

องค์ความรู้ใหม่

การสร้างสรรค์โดยใช้วัสดุสื่อประสมไม่เฉพาะเพียงแต่หาจากท้องถิ่นเท่านั้น แต่อาจสร้างขึ้นเองได้จากการประยุกต์อย่างง่าย ๆ โดยยึดแนวคิดสุนทรียศาสตร์ตั้งงานวิจัยนี้พบว่าการนำกลบผสมกับปูนปรากฏว่ามีผลทำให้วัสดุทั้งสองสามารถยึดเกาะติดกันได้ดีเกิดพื้นผิว

และสีที่เป็นธรรมชาติ และการใช้ไม้ไผ่สานกับวัสดุอื่น ๆ เช่น การใช้ไม้ไผ่แทนเหล็ก การใช้ด้ายแทนลวดที่ผูกยึดกับไม้ไผ่ การใช้ผ้ากระสอบ่านแทนปูนจะทำให้มีน้ำหนักเบาและมีสีสันทที่คล้ายวัสดุธรรมชาติจะได้ผลงานรูปแบบใหม่ ดังนั้นงานศิลปะที่ใช้สื่อประสมจึงใช้จากวัสดุที่สามารถประยุกต์เองได้อย่างหลากหลายโดยการใช้ความคิดสร้างสรรค์ ด้านการจัดวางผลงานบนพื้นที่ทำนาเพื่อสะท้อนชีวิตชาวนา ส่งผลให้ชาวนามีเข้าใจในงานศิลปะได้อย่างลึกซึ้งแล้วยังเกิดความรับรู้และความประทับใจ สามารถเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับชาวนาและการทำนาแก่ผู้ชมอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี เป็นศิลปะที่จัดแสดงบนพื้นที่สัมพันธ์กับชุมชน การศึกษายังพบว่าการปลูกฝังความคิดการสร้างสรรคโดยใช้มรดกวัฒนธรรมให้แก่คนรุ่นใหม่ด้วยการเรียนรู้และลงมือทำงานสร้างสรรค์ร่วมกันจนงานประสบความสำเร็จเมื่อผู้ร่วมงานมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันจะส่งผลทำให้ผลงานสร้างสรรค์นี้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ชาวนา ตำบลสวายจิก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบอาชีพทำนาต่อจากบรรพบุรุษมาหลายช่วงคนตั้งแต่สมัยโบราณโดยจังหวัดบุรีรัมย์เจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่ทวารวดี พุทธศตวรรษที่ 12 - 16 และประชากรมีอาชีพทำนาจนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2562 การทำนาเป็นบ่อเกิดวัฒนธรรมของชุมชนดังที่ได้มีพิธีกรรมต่าง ๆ ทุกช่วงของการทำนาเนื่องจากความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์และบรรพบุรุษมีผลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ผลผลิตเพียงพอต่อการบริโภคและการประกอบอาชีพ ข้าวของแผ่นดิน เป็นงานศิลปวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงภาพสัญลักษณ์อาชีพหลักดั้งเดิมของชาวไทยที่มีวิวัฒนาการมาพร้อม ๆ กับสังคมมนุษย์ และบทบาทที่สำคัญควรได้รับการสนับสนุนให้มีความยั่งยืน ด้วยอาชีพชาวนาไทยนั้นเป็นแหล่งผลิตข้าวสำคัญของโลก คนทั่วโลกต่างก็บริโภคข้าวไทยที่แสดงออกถึงนี้สามารถปรับขนาดตามความเหมาะสมกับพื้นที่ จึงสามารถแสดงในอาคารหรือสถานที่ต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับพื้นที่และตามแนวคิดของผู้สร้างสรรค์ งานวิจัยนี้เหมาะสำหรับนักศึกษาศิลปะ หรือผู้สนใจ โดยใช้ท้องถิ่นของตนเป็นพื้นฐานความคิดสร้างสรรค์ สร้างการมีส่วนร่วมจากชุมชนทำให้งานสร้างสรรค์มีรูปแบบแตกต่างจากเดิม ๆ ที่จัดแสดงในห้องนิทรรศการ และสามารถประยุกต์ใช้สื่อศิลปะประสมอื่น ๆ ได้แก่ สื่อประสมระหว่างจิตรกรรมกับประติมากรรม ในกระบวนการงานคอมพิวเตอร์หรือตามความเหมาะสมตามแรงบันดาลใจของผู้สร้างสรรค์ เนื่องจากงานศิลปะทุกรูปแบบสามารถใช้ศึกษาข้อมูลทางสังคมมนุษย์ เพื่อให้เกิดการเผยแพร่ผลงานศิลปวัฒนธรรมอย่างกว้างขวางต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยและสร้างสรรค์ “ข้าวของแผ่นดิน” โดยได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร รัตนสุธีระกุล. (2557). การเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตของสังคมชาวนาลุ่มน้ำชี กรณีศึกษา บ้านหนองผือ ต.หนองบัว อ.โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม. วิทยาสารเกษตรศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์ , 35(3), 447-459.
- กัจจกร สุนทรพงษ์ศรี. (2559). สุนทรียศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลูด นิ่มเสมอ. (2553). องค์ประกอบของศิลปะ. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.
- ชิน อยู่ดี. (2531). ข้าวจากหลักฐานโบราณคดีในไทย: ข้าวไพร่ - ข้าวเจ้าของชาวสยาม. กรุงเทพมหานคร: ศิลปวัฒนธรรม.
- ยศ สันตสมบัติ. (2544). มนุษย์กับวัฒนธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วนิดา ข้าเขียว. (2543). สุนทรียศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: พรานนก.
- วิจิตร อภิชาติเกรียงไกร. (2560). การสร้างสรรค์ผลงานโครงการสาธารณศิลป์เพื่อนิเวศสุนทรีย์ในวิถีวัฒนธรรมข้าวไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิริพรรณ สุทธินนท์. (2560). วัฒนธรรมข้าว: กระบวนการผลิตและการบริโภคตามวิถีพุทธ. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารจัดการคณะสงฆ์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย. (2561). สถานการณ์การส่งออกข้าวไทยและแนวโน้มทิศทางการส่งออกข้าวไทยปี 2561. เรียกใช้เมื่อ 23 ตุลาคม 2562 จาก <http://www.thaiceexporters.or.th/press>.
- สรเชต วรรคามวิชัย. (2544). วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดบุรีรัมย์. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สรา สุขการณ์. (2556). ข้าวสายใยแห่งความผูกพัน. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์. มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์. (2562). ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดบุรีรัมย์. เรียกใช้เมื่อ 23 ตุลาคม 2562 จาก <http://www.buriram.go.th/buriram>
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2550). แผนที่ประวัติศาสตร์ (สยาม) ประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มติชน.
- สุธี คุณาวิชยานนท์. (2561). ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย: ตะวันตกและไทย. กรุงเทพมหานคร: ทวีวัฒนาการพิมพ์.
- Phongphit and Bennoun. (1988). Reflections on Thai Culture. Bangkok: Siam Society.